

Jaarplan 2017 Programma duurzaam Hilversum

1 Inleiding

De raad heeft het programma Duurzaam Hilversum 2016-2020 begin 2016 vastgesteld. De centrale doelstellingen van het programma Duurzaam Hilversum 2016-2020 zijn: 100 kiloton CO2 reductie in 2020 en een klimaatneutrale eigen bedrijfsvoering in 2020. De stip op de horizon is een klimaatneutraal Hilversum in 2050.

Voor de realisatie van onze ambities zijn we sterk afhankelijk van anderen. Samenwerking met partners in Hilversum is daarom het sleutelwoord. We zetten in op het ondersteunen van initiatieven van onderop, zowel vanuit buurten, scholen, bedrijven en maatschappelijke instellingen. Dat vergt van ons geduld, flexibiliteit, afweging maken tussen individueel belang en algemeen maatschappelijk én accepteren dat een initiatief uiteindelijk toch niet van de grond komt.

Bij de uitvoering van het programma vervullen we verschillende rollen van regisseur (als opdrachtgever van bijvoorbeeld het duurzaam bouw loket), maar steeds vaker faciliteren we in de vorm van financiering (duurzaamheidslening), kennis, netwerk.

Voor u ligt het jaarplan 2017. De gemeente voert het programma Duurzaam Hilversum 2016-2020 uit aan de hand van een beleidscyclus. Deze bestaat in 2017 uit een Tussenstand middenin het jaar en eind van het jaar volgt het Jaarplan 2018 en de Jaarrapportage over 2017 inclusief monitor.

Het jaarplan is volgt de opbouw van het programma Duurzaam Hilversum:

Organisatie en communicatie

Spoor 1 Energieplatform Hilversum, Green Deals

Spoor 2 Gemeente als voorbeeld en inspiratie

Spoor 3 Gemeente steunt maatschappij om te verduurzamen:

- 3a Duurzaam wonen
- 3b Duurzame scholen en sportverenigingen
- 3c Duurzaam ondernemen
- 3d Duurzame projecten

Organisatie en communicatie

Beoogd resultaat 2016-2020:

1. Jaarlijkse beleidscyclus doorlopen om te sturen op de uitvoering van het Programma Duurzaam Hilversum 2016-2020.
2. Jaarlijkse monitor CO2.
3. Opbouwen en inzetten van netwerk binnen en buiten Hilversum.
4. Communiceren over mijlpalen programma en het handelingsperspectief van doelgroepen in Hilversum om te verduurzamen.
5. Randvoorwaarde is voldoende personele capaciteit om het volledige programma uit te kunnen voeren.

Acties 2017:

1. We leveren, conform de beleidscyclus het volgende op: Tussenstand 2017 (juli 2017), Rapportage 2017 en Jaarplan 2018 (beide december 2017/januari 2018)
2. Monitoring resultaten stroomlijnen
Er zijn diverse bestaande monitoring systemen, zoals de klimaatmonitor van RVO en energie in beeld van netbeheerder Liander, die op verschuivende abstractie niveaus een indruk geven over CO2 reductie in Hilversum. Daarnaast wil het Energieplatform haar acties ook monitoren. We gaan de informatie uit de verschillende monitoring systemen bundelen zodat we een zo accuraat mogelijk beeld krijgen van de situatie in Hilversum.
3. Onze lidmaatschappen en partnerschappen van de regio Gooi- en Vechtstreek, het Klimaatverbond, de Metropoolregio Amsterdam (MRA), en de Economic Board Utrecht (EBU) zetten we actie in om kennis en kunde van anderen te benutten voor ons programma
4. Communicatie website duurzaamheid doorontwikkelen richting doelgroepen (bewoners, scholen, ondernemers) in samenhang met marketing en communicatie Energieplatform

Spoor 1: Energieplatform/green deals

Beoogd resultaat 2016-2020:

- 1 Energieplatform Hilversum oprichten om Green Deals te sluiten om de 100 kiloton CO2 reductie te halen in 2020 ten opzichte van 2015.
- 2 Green Deal Media
- 3 Green Deal met HilverZon is begin 2016 afgesloten voor de periode 2016-2020
- 4 Green Deals met andere partijen, zoals corporaties, scholen

Acties 2017:

- 1 Oprichten Energieplatform
Op basis van voorbereidende sessies in 2016 verwachten we begin 2017 het Energieplatform te installeren. De focus van het Energieplatform in 2017 is tweeledig.

Ten eerste: het starten van de organisatie van het Platform: marketing, site, collectief leren en challenges. Hierin neemt de gemeente in eerste instantie het voortouw door budget te geven voor een coördinator/organisator en de marketing, events, site.

Ten tweede willen we samen met de deelnemers in het Energieplatform 5 Green deals die een aanzienlijke CO2 reductie opleveren. We gaan hier uit van drie fases. In fase 1 inventariseren en prioriteren: welke kansrijke green deals zijn er. Hiervoor willen we maximaal € 25.000 inzetten. In fase 2 wordt er toegewerkt naar de daadwerkelijk green deals. Hierbij gaan we uit van € 25.000 per green deal. In fase drie komt de Green Deal tot uitvoering. We gaan er vanuit dat de inzet hiervoor van de gemeente veel minder is en gedekt kan worden door derden. Gedurende 2017 gaan we op zoek naar andere partners die bij willen dragen aan het gaande houden van het energieplatform.
- 2 Uitvoeren Green deal media
Diverse mediapartijen hebben in november in het raadhuis hun akkoord gegeven op de inhoud van een Green Deal Media. Gezamenlijke ondertekening volgt in december 2016 of januari 2017. De Green Deal bestaat uit de inkoop van groene stroom op het Media Park in de periode 2016-2020 en het verduurzamen van het eigen energiesysteem op het Media Park op basis van een visie. De partijen Green Deal Media leveren deze visie op in de eerste helft van 2017. IMMovator ondersteunt de uitvoering van de Green Deal Media.

3. Uitvoeren Green Deal HilverZon.
 - a. Vaststellen van de aan HilverZon verleende subsidie over 2016. De gemeente neemt dit besluit conform de Algemene Subsidievoorwaarden en toetst de verleende subsidie aan de door HilverZon te leveren Jaarrapportage 2016 met accountantsverklaring.
 - b. Besluiten over subsidieaanvraag HilverZon 2017. B&W is bevoegd en vraagt de commissie Verkeer en Beheer om advies.
 - c. Het programma Duurzaam Hilversum uitvoeren om de gemeenschappelijke doelen te bereiken in de Green Deal HilverZon 2016-2020. Voor oa wijkaanpak energie, en duurzame scholen betekent dit samenwerking tussen gemeente, HilverZon en andere partners.

4. Green Deals met andere partijen

Het Energieplatform is aan zet om het sluiten van nieuwe green deals te faciliteren, zoals net omschreven.

Eén van de sectoren is de sector huurwoningen. Het nieuwe kader voor samenwerking wordt eind 2016/begin 2017 vastgesteld in de vorm van de prestatieafspraken Hilversum 2017-2020 tussen gemeente, woningcorporaties en huurdersverenigingen. Duurzaamheid is daar onderdeel van en biedt handvatten voor verdere uitwerking en waar relevant aansluiting bij onze Wijkaanpak Energie. Onderwerpen zijn oa duurzame renovatie, zon op huur, verduurzamen VVE's met "gespikkeld" bezit en nul op de meter woningen. Dit biedt mogelijk stof voor een Green Deal huurwoningen.

Spoor 2 Gemeente als voorbeeld en inspiratie

Beoogd resultaat 2016-2020: De gemeente brengt de voorbeeldfunctie in de praktijk, we verduurzamen onze gebouwen, voeren projecten duurzaam uit, kopen duurzaam en in 2020 is de CO2 footprint van onze bedrijfsvoering 0. Daarmee is de gemeente een inspirerende samenwerkingspartner om Green Deals mee te sluiten.

Acties 2017:

Bedrijfsvoering:

- Het intern organiseren van de Dag van de duurzaamheid op (10 oktober) gaan we ook in 2017 oppakken
- Uitvoering actieprogramma duurzame bedrijfsvoering 2020. Communicatie zodra een duurzaamheid maatregel ingevoerd is. Zo gaan we zowel ons wagenpark als het woon-werk verkeer verder verduurzamen en houden we bij de diverse inkop trajecten voor onze bedrijfsvoering nadrukkelijk rekening met de ambitie om in 2020 een CO₂ footprint van nul te hebben
- Inkoop: in regio verband zoeken, wanneer dit mogelijk en zinvol is, aansluiting bij landelijk lopende circulaire initiatieven. De voorbeelden en hulpmiddelen die hieruit voortkomen worden toegepast bij aanbestedingen om circulair inkopen te introduceren. De regiogemeenten passen in haar aanbestedingen minimaal de milieucriteria documenten toe die beschikbaar zijn via het landelijk kenniscentrum 'Pianoo' om daarmee te voldoen aan milieuoverwegingen. We

Inkoop trajecten 2017, onder ander: afvalinzameling, koffie automaten en bekers, LED verlichting, kantoorinrichting, printers.

Gemeentelijke gebouwen:

- De gemeente voert het investeringsplan uit ter grootte van € 1.203.000 voor duurzame gemeentelijke gebouwen dat is gestart in 2015 en dit zal project doorlopen in 2017. Het gaat om een pakket van rendabele investeringen (< 10 jaar terugverdienen) en totaal circa 20% energiereductie.
- De gemeente stelt op 4 locaties grote gemeentedaken beschikbaar aan HilverZon voor “postcoderoosprojecten” waarbij inwoners de mogelijkheid krijgen deze zonnepanelen te kopen. Het gaat om sporthallen Dudok Arena, De Lieberg, Kerkelanden en De Meent. In de Meent vindt ook overleg plaats om ook de daken van het wijkgebouw en de gymzaal beschikbaar te stellen. Uitvoering collectieve daken door HilverZon.
- Verder doen we bij alle onderhoud, zowel bij vastgoed als bij installaties, alles wat we in redelijkheid kunnen om meteen ook duurzaamheidsdoelen te realiseren. Denk bijvoorbeeld aan het plaatsen van LED verlichting in parkeergarages en PGS systemen.

Openbare ruimte

- Uitvoeren vervanging reguliere openbare verlichting door LED conform investeringsplan 2017.
- Verkenning naar innovatieve duurzame openbare verlichting in EBU verband samen met Amersfoort.
- Plan opstellen voor verdere verduurzaming openbare ruimte in periode 2017-2020.

Spoor 3 Gemeente steunt maatschappij om te verduurzamen

3a Duurzaam wonen

Beoogd resultaat 2016-2020: Versnelling van de verduurzaming van de woningen. Ambitie is jaarlijks 300 woningen in Hilversum te verduurzamen in de periode 2016-2020, totaal 1.500. Daarnaast werkt de huursector aan verduurzaming van de huurwoningen, zoals verwoord in de prestatieafspraken Hilversum 2017-2020 met gemeente, corporaties en huurdersverenigingen.

Acties 2017:

Voor het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad zetten extra budget (ten opzichte van regionale middelen) in op monumenten, VvE's en het verduurzamen van huurwoningen en koopwoningen. Hiermee geven we aandacht aan de “couleur locale” naast de regionale acties/projecten die er lopen. Hiervoor nodig zijn:

- Informatieavonden, brainstormavonden voor specifieke doelgroepen
- Inzet gerichte begeleiding bij verduurzamen monumenten en VvE's
- Voorbeeldproject realiseren (monumenten en VvE's)
- Doorpakken wijkavonden voor koopwoningen en nieuwe besparingsacties opzetten (in samenwerking met corporaties)
- Communicatie en marketing in Hilversum uitrollen
- Uitwerking duurzaamheid als onderdeel van de prestatieafspraken gemeente-woningcorporaties-huurdersverenigingen 2017- 2020.

Vanuit de regio Gooi en Vechtstreek zijn in 2017 de volgende projecten relevant:

- Opstellen visie energietransitie Regio Gooi- en Vechtstreek. De mogelijkheden voor duurzame energieopwekking zullen hier onderdeel van uitmaken, waaronder geothermie. Daarmee zal de energievisie invulling geven aan toezegging T16/223: Wethouder Van Vroonhoven zegt toe in de jaarrapportage duurzaamheid 2016 informatie te verstrekken over de (on)mogelijkheden van geothermie.
- Doorontwikkeling in samenwerking met EBGV en lokale bedrijven (waaronder stichting 035Energie in oprichting) met nieuwe Product Markt Combinaties (PMC's): historische panden, VVE's en Nul-Op-De-Meter woningen.

Reguliere gemeentelijke inzet:

- Uitvoering subsidieregeling energie (middelen woonvisie provincie 2011)
- Uitvoering revolverend fonds duurzaamheidsleningen particulieren
- Wijkaanpak uitrollen in enkele nieuwe wijken in 2017 en opschalen naar meer collectieve projecten. In samenwerking met HOOM, Duurzaambouwloket, HilverZon, stichting 035Energie (in oprichting), VVE's en woningcorporaties
- Vraag en aanbod bij elkaar brengen: Lokale ondernemers trainen in het aanbieden van diensten om woningen te verduurzamen,
- Het gebruik van het Energieloket (Duurzaambouwloket) door inwoners van Hilversum stimuleren

Spoor 3 gemeente steunt maatschappij om te verduurzamen:

3b Duurzame scholen en sportverenigingen

Beoogd resultaat 2016-2020

- 10 schoolgebouwen verduurzaamd in de periode 2016-2020.
- Structureel lokaal aanbod van natuur & duurzaamheidseducatie dat alle basisscholen in 2016-2020.

Acties 2017:

- Uitvoering revolverend fonds duurzaam maatschappelijk vastgoed voor de non-profit sector, oa scholen en sportverenigingen.
- Aanjagen non-profitsector om investeringsplannen op te stellen om te verduurzamen.
- De schoolbesturen ondersteunen om duurzaam en frisse scholen te realiseren. Daarbij helpt een goed Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan. De scholen kunnen hiervoor van de gemeente een deskundig, technisch advies ontvangen. Voor de eerste vijf scholen leveren we dit in januari 2017 op. Twee daarvan zijn monumentale scholen. We willen deze vijf scholen als voorbeeld laten dienen en hen ook in het vervolgtraject ondersteunen om het advies in praktijk te brengen. We bieden ook de combinatie met duurzaamheidseducatie voor de leerlingen aan.
- Opdrachtverlening jaarschijf 2017 voor uitvoering plan Natuur en duurzaamheidseducatie Hilversum 2016-2020 door Stichting Omgevingseducatie Gooi, Vechtstreek en Eemland. Extra inzet op BREEAM advies, waarbij leerlingen een advies opstellen om hun eigen school te verduurzamen. Dit presenteren ze aan hun directie. De gemeente levert een bijdrage om de beste maatregelen in praktijk te brengen.
- Nieuwbouw Lorenschool Anna's Hoeve energie neutraal opleveren.
- Klimaatroute begeleidt de buitensportverenigingen om te verduurzamen. Het gaat om zowel het clubgebouw als de veldverlichting. Op 2 januari 2017 gaat landelijk de

subsidiepot voor duurzame sportclubs weer open, streven is dat dit keer 8 Hilversumse verenigingen een aanvraag indienen, met steun van Klimaatroute. Ook wijst Klimaatroute hen de weg naar het revolverend fonds duurzaam maatschappelijk vastgoed.

Spoor 3 gemeente steunt maatschappij om te verduurzamen:

3c Duurzaam ondernemen

De gemeente bevordert duurzaam ondernemen. Dit heeft raakvlakken met Green Deals, Circulaire Economie en het bij elkaar brengen van vraag en aanbod van duurzame diensten in Hilversum en regio.

Acties 2017:

- Koploperproject duurzaam ondernemen uitvoeren. Ondersteunen van koplopers: organisaties in Hilversum die pro-actief aan de slag zijn of willen met CO2 reductie helpen om verder te komen
- Uitvoering verkenning zonnedaken ondernemersverenigingen Havenkwartier, Kerkelanden en Hilverzon (steun Stadsfonds)
- Vervolg Fair Trade Hilversum door werkgroep Fair Trade Hilversum.
- Vraag en aanbod duurzame diensten (zoals verduurzamen gebouwen) lokaal bij elkaar brengen (bedrijvenplatform Energiebesparen Gooi en Vecht, DuBoLoket ook voor ondernemers in gaan vullen) en steunen (oa SDE cursus duurzame bedrijven)
- Proactieve rol gemeente in vergunningen, toezicht en handhaving
Aandacht voor energiebesparing en duurzame energie maakt standaard onderdeel uit van onze toezicht en handhaving en vergunningverlening.
- Verdere uitwerking duurzaamheid in het nieuwe Evenementenbeleid. We gaan onder meer workshops duurzaamheid organiseren voor organisatoren van evenementen in het eerste kwartaal, zodat de evenementen in het seizoen 2017 duurzamer zijn dan voorheen. Verkeer, afval en energie zijn hierin belangrijke onderwerpen. Evenementen zijn een mooie kans om op een ludieke manier duurzaamheid onder de aandacht te brengen.

3d Duurzame projecten

Beoogd resultaat 2016-2020 Projecten in Hilversum dragen bij aan duurzame ontwikkeling.

Acties 2017:

- Na de succesvolle proef in 2016 gaan we het instrument voor duurzame stedenbouw Gemeentelijke Praktijk Richtlijn (GPR) vaker inzetten als ambitie en toetsing instrument duurzaamheid. Bijvoorbeeld op de Philipslocatie als nieuwe locatie en we blijven het instrument gebruiken voor de Stationsomgeving Hilversum en bij Anna's Hoeve.
- Anna's Hoeve tot één van de duurzaamste wijken van Nederland maken. Een voorstel voor een naastgelegen zonneweide is in voorbereiding. Daarnaast zou de CPO groep Almansweide als ambassadeur voor duurzaamheid andere Hilversummers kunnen inspireren om duurzaam te leven en/of ook een duurzame CPO groep te vormen.
- Verkenning naar de mogelijkheden voor **zonneweides** in Hilversum koppelen aan regionale visie Energietransitie.

- **Crailo Noord.** Ontwikkeling nieuwe woonwijk op grens Gooische Meren/Hilversum/Laren. Streven om een groene en energieneutrale wijk te realiseren.
- Opstellen visie fossielvrij in 2050, in samenhang met regionale Energievisie. In het kader daarvan ook verkennen van de kansen voor een toekomstig **Warmtenet Hilversum** met netbeheerder Alliander.
- **Tergooi en andere ontwikkelaars Monnikenberg** ondersteunen om hun plannen duurzaam te ontwikkelen. In het eerste kwartaal gesprek met hen aangaan om hier samen een plan voor op te stellen, gereed voor de zomer. Optie om dit te koppelen aan de opbouw van een Green Deal.
- Ondersteunen van initiatieven van derden om locaties duurzaam (verder) te ontwikkelen. Verkennen van de mogelijkheden hiervoor met eigenaren van **Arenapark en Werf 35**. Optie om dit te koppelen aan de opbouw van een Green Deal.

Verkeer

Verkeer draagt voor circa 20% bij aan de uitstoot van CO2 in Nederland. Doelstelling klimaatneutraal Hilversum in 2050 betekent fossiele brandstoffen afbouwen. In het programma Duurzaam Hilversum 2016-2020 is verkeer niet als onderdeel opgenomen, omdat dit parallel in de Structuurvisie Verkeer en Vervoer is ontwikkeld. Duurzaamheid komt daarin terug, oa in het fietsbeleid, laadpalenbeleid en in de ruimte die is opgenomen voor innovatieve projecten. Vanuit duurzaamheid is hier ook behoefte aan. Dit verdient verdere, gezamenlijke invulling in 2017

Acties 2017:

Innovatieve, duurzame verkeersprojecten vormgeven als onderdeel van de Structuurvisie Verkeer en Vervoer.

Financiën

Het duurzaamheidsbudget 2017-2020 is jaarlijks € 450.000, opgebouwd uit:

- € 200.000 expertise en uitvoering duurzaamheid
- € 100.000 jaarlijks voor innovatie en stimuleringsbudget energieplatform
- € 150.000 subsidie HilverZon

Daarnaast zal het college op basis van dit Jaarplan 2017 programma Duurzaam Hilversum een overhevelingsvoorstel voor € 175.000 indienen bij de behandeling van de Jaarrekening 2016.

Raming besteding	euro
Spoor 1 Energieplatform en Green Deals	
Eplatform: coördinatie	40.000
Eplatform: marketing, events, site	15.000
Eplatform fase 1: inventarisatie kansrijke deals	25.000
Eplatform fase 2: opbouwen 5 green deals	125.000
Spoor 2 Gemeente als voorbeeld en inspiratie	
Duurzame Openbare ruimte	25.000
Spoor 3 Gemeente steunt maatschappij om te verduurzamen	
Woningbouw: sociale huur, monumenten en VVE's	45.000
Koploperproject duurzaam ondernemen	22.000
Aanjagen verduurzaming maatschappelijk vastgoed: scholen, sport, etc.	20.000
Uitvoering duurzaamheidslening revolverende fondsen	25.000
Natuur en duurzaamheidseducatie	6.000
Duurzame evenementen: workshops en gerichte advisering bij evenementen	7.000
Duurzame mobiliteit: innovatief project + borden Elaadpalen	6.500
GPR stedenbouw, instrument duurzame gebiedsontwikkeling	5.000
Subsidie HilverZon	150.000
Organisatie en communicatie	
Inhuur duurzaamheidsadviseur Acore	77.000
Klimaatverbond lidmaatschap	1.500
Communicatie (inhuur, druk, events)	20.000
Visie fossielvrij in 2050: ism regio project	10.000
totaal	625.000*

*NB: Onder voorwaarde van een positief besluit van de gemeenteraad bij de Jaarrekening 2016 op basis van een van duurzaamheidsbudget 2016 naar duurzaamheidsbudget 2017.

Naast het bovenstaande jaarlijkse budget zijn er voor duurzaamheid meerjarig de volgende middelen gereserveerd.

Spoor	euro	status
Spoor 1 Energieplatform en Green Deals		
-	-	-
Spoor 2 Gemeente als voorbeeld en inspiratie		
verduurzamen gemeentelijke gebouwen	1.203.000 (2015-2017)	In uitvoering, ruim de helft besteed eind 2016
LED openbare verlichting, regulier investeringsbudget openbare ruimte	Circa 500.000 per jaar	In uitvoering
Spoor 3 Gemeente steunt maatschappij om te verduurzamen		
revoluerend fonds duurzaamheidsleningen particulieren	1.074.000	Volledig besteed, gaat alleen tijdelijk open als er weer ruim 50.000 is gerevolueerd.
revoluerend fonds duurzaamheidsleningen maatschappelijk vastgoed	1.000.000	Nog volledig beschikbaar.
duurzaamheidsleningen bewoners Anna's Hoeve	328.000	Bewoners maken hier nagenoeg geen gebruik van, kiezen maximale hypotheek.
duurzaamheidslening school Anna's Hoeve	155.000	Vanwege succesvolle aanbesteding en inzet eigen middelen school, maakt school hier mogelijk geen gebruik van.
duurzaamheidsadvies particulieren nieuwbouw Anna's Hoeve	Circa 50.000	In uitvoering t/m ontwerp laatste woningen Anna's Hoeve.

Tenslotte heeft Hilversum van de provincie een subsidie ontvangen om aan inwoners te verstrekken als bijdrage op de duurzaamheidslening particulieren. Dit is in 2017 een budget van € 103.000 met een looptijd t/m december 2017.